

Prehod mladoletnikov brez spremstva v odraslost

INFORMATOR EMN

November 2022

1 KLJUČNE TOČKE

- **Število mladoletnikov brez spremstva**, ki prvič vložijo prošnjo za azil v EU in na Norveškem, se je močno povečalo s približno 14.000 v letih 2019 in 2020 na 23.420 v letu 2021. Število mladoletnikov brez spremstva, ki ne zaprosijo za azil, v EU ni znano, vendar pa velja, da je precejšnje in je zelo različno v državah članicah EU in na Norveškem.
- Mladoletniki brez spremstva, ki zaprosijo za azil v EU, so upravičeni do vrste pravic in postopkovnih jamstev v celotnem azilnem postopku in glede na rezultat njegove obravnave; vendar pravni red EU ne določa nobenih jamstev ali pravic do podpore za lažji prehod teh oseb v odraslost. Zato se pravice in pogoji v zvezi z mladoletniki brez spremstva, ki prehajajo v odraslost, v EU in na Norveškem zelo razlikujejo.
- Ko mladoletniki brez spremstva dopolnijo 18 let, se v azilnih in migracijskih postopkih obravnavajo kot odrasli. To pomeni, da **če imajo (začasen) status**, ki je izrecno povezan s tem, da so mladoletni, in ki obstaja v skoraj polovici držav članic EU in na Norveškem, morda nimajo več pravne podlage za bivanje na ozemlju. Vendar pa v desetih državah članicah EU obstajajo alternativni načini za ureditev njihovega položaja.
- Položaj mladoletnikov brez spremstva, ki so **še vedno v postopku določitve statusa**, na primer prosilcev za azil ali subsidiarno zaščito, se lahko prav tako spremeni, če je bila mladoletnost eden od razlogov za pridobitev statusa. V večini primerov pa status, za katerega zaprosijo mladoletniki brez spremstva v okviru priseljevanja/azila, ni (strogo) vezan na njihovo starost, kar pomeni, da ko postanejo polnoletni, to nima takojšnjih posledic.
- Kar zadeva **vračanje**, večina držav članic EU izdaja odločbe o vrnitvi za mladoletnike brez spremstva, ki še niso stari 18 let. Od teh držav članic EU jih približno polovica ne izvršuje odločb o vračanju, dokler oseba ne dopolni 18 let, saj je težko preveriti in dokazati, da so razmere v kraju vrnitve ustrezne in da je torej vrnitev v korist otroka. Nekatere države članice EU mladoletnikom brez spremstva omogočajo, da ob polnoletnosti zaprosijo za status zaščite (večinoma iz humanitarnih razlogov), kar vsaj začasno preprečuje, da bi jih morali vrniti.
- Večina držav članic EU nima posebne strategije za podporo mladoletnikov brez spremstva ob prehodu v odraslost, toda več kot polovica jih ponuja določeno vrsto nadaljnje oskrbe po dopolnjenem 18. letu starosti. Podpora in storitve, ki so na voljo za prehod, se razlikujejo med državami članicami EU in v nekaterih primerih tudi med regionalnimi/lokalnimi organi. Večina držav članic EU predvideva prehodna obdobja, v katerih se storitve in ukrepi postopoma ukinejo ali pa se določene oblike podpore delno nadaljujejo v odrasli dobi. V četrtini držav članic EU se podpora in storitve končajo na 18. rojstni dan mladoletnika brez spremstva.
- Starostna meja za storitve nadaljnje oskrbe in podporo mladoletnikom brez spremstva, ki so prešli v odraslost, je med 19. in 30. letom, tisti z dovoljenjem za prebivanje pa lahko do takrat še naprej prejemajo podporo in storitve, vključno z dostopom do samostojne nastanitve in izobraževalne ali finančne pomoči. Nekatere države članice EU in Norveška so poročale o splošnem pomanjkanju politične pozornosti in finančnih sredstev za vprašanje prehoda v odraslost, vključno s pomanjkanjem specializiranih oblik pomoči in storitev za (nekdanje) mladoletnike brez spremstva.
- Države članice EU in Norveška se soočajo z izzivi pri podpori mladoletnikov brez spremstva ob prehodu v odraslost, pri čemer ugotavljajo, da je treba zlasti

izboljšati podporo za dostop do nastanitve za osebe, ki dopolnijo 18 let ter povečati splošno raven razpoložljivih storitev in podpore.

- Dobre prakse, ki so se razvile v nacionalnih organih za olajšanje prehoda v odraslost, vključujejo neprekinjen sprejem mlajših odraslih do 21. leta starosti v nekaterih občinah na Nizozemskem, in se lahko v prihodnosti uvajajo na nacionalni ravni ter predhodno preverjanje njihove pravice do bivanja

1 UVOD

Ta dokument Evropska migracijska mreža (EMN) Inform¹ vsebuje preučitev posebnega položaja mladoletnikov brez spremstva, ki dosežejo odraslost (postanejo polnoletni) v EU in na Norveškem. Dokument Inform temelji na podatkih, zbranih na nacionalnih kontaktnih točkah EMN z ad hoc anketo EMN, izvedeno decembra 2021.²

Namen dokumenta EMN Inform je prikazati ukrepe, strukture in sisteme, vzpostavljene v državah članicah EU in na Norveškem, za zagotavljanje prehodne pomoči mladoletnikom brez spremstva po njihovi polnoletnosti.

Raziskuje položaj vseh mladoletnikov brez spremstva, ki postanejo polnoletni in so v državah članicah EU in na Norveškem opredeljeni kot mladoletniki brez spremstva, vključno, če je mogoče, s tistimi, ki zaprosijo za azil, in tistimi, ki zanj ne zaprosijo.

Glavna tema v tem dokumentu EMN Inform je prehod (glej okvir 1), s katerim se soočajo mladoletniki brez spremstva, ko so prestari za sisteme oskrbe, predvidene za zaščito (vseh) otrok in mladostnikov brez starševske oskrbe v EU in na Norveškem. Če je na voljo, raziskuje tudi zagotavljanje storitev in podpore za to skupino mladih med njihovim prehodom v odraslost.

Okvir 1: Prehod mladih

Prehod mladih se na splošno nanaša na proces, v katerem mladoletne osebe postanejo polnoletne in s tem preidejo iz odvisnosti v samostojnost ter živijo kot polnopravni člani družbe.³ Ko mladoletniki brez spremstva prehajajo v odraslost, se soočajo z dvojnimi prehodom: s prehodom iz otroštva v odraslost in z morebitno spremembo statusa. Zato lahko slednje različno vpliva na to, v kolikšni meri imajo lahko dostop do izobraževanja, stanovanja, zaposlitve, storitev in podpore.

v Franciji pred dopolnjenim 18. letom starosti za boljše načrtovanje morebitnih prihodnjih potreb po podpori. Države članice EU so med drugim poudarile tudi vlogo socialnih delavcev in drugih specializiranih strokovnjakov, dokler nekdanji mladoletnik brez spremstva ne postane samostojen, ter pomen mentorstva, jezikovnega usposabljanja in podpore pri zaposlovanju, da bi nekdanje mladoletnike brez spremstva pripravili na prehod v odraslost in jih pri tem podprli.

Dokument EMN Inform obravnava zlasti položaj naslednjih kategorij mladoletnikov brez spremstva pri prehodu v odraslost:

- mladoletnike brez spremstva, ki jim je bilo dovoljenje za prebivanje izdano na podlagi statusa, posebej povezanega z njihovo mladoletnostjo (npr. status začasne zaščite ali druga začasna pravica do prebivanja), ki lahko preneha veljati, ko postanejo polnoletni, na podlagi mednarodne ali druge oblike zaščite (npr. subsidiarne zaščite za otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi) ali na drugi podlagi;
- mladoletnike brez spremstva, ki jim je bila izdana odločba o vrnitvi,⁴ vključno z mlajšimi odraslimi, ki jih ni mogoče takoj vrniti, in/ali
- mladoletnike brez spremstva, ki so še vedno v postopku ugotavljanja statusa, ko dopolnijo 18 let.

V zvezi s prvo kategorijo je treba opozoriti, da na Češkem, v Franciji in Španiji mladoletnikom ni treba imeti statusa ali dovoljenja, dokler niso polnoletni, saj imajo samodejno zakonito pravico do prebivanja, in da Irska nima posebnega statusa zakonitega priseljence za mladoletnike brez spremstva.⁵

Iz dokumenta EMN Inform prav tako izhaja, da so na nacionalni in evropski ravni na voljo omejeni podatki o številu mladoletnikov brez spremstva na splošno in tistih, ki so v zadnjih letih (2019–2020) postali polnoletni, kar se navezuje na podobne ugotovitve iz prejšnjih študij EMN in dokumentov EMN Inform o mladoletnikih brez spremstva.⁶ Namen tega dokumenta EMN Inform je zagotoviti dodatne informacije o pristopih držav članic EU in Norveške k pravnemu prehodu mladoletnikov brez spremstva v polnoletnost.

1 Pri tem dokumentu EMN Inform je sodelovalo naslednjih 25 nacionalnih kontaktnih točk v Evropski migracijski mreži: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Hrvaška, Ciper, Češka, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska in Norveška.

2 Če ni navedeno drugače, so informacije zbrale nacionalne kontaktne točke EMN z ad-hoc poizvedbo: Ad-hoc poizvedba 2021.76 o prehodu v odraslost, ki jo je 22. decembra 2021 zahtevala luksemburška nacionalna kontaktna točka.

3 Gimeno-Monterde et al. Mladi brez spremstva in prehod v odraslost: Izsvi storitev varstva otrok (2021), Pregled storitev varstva otrok in mladostnikov – ScienceDirect, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0190740920322805>, zadnji dostop 28. februarja 2022.

4 Vprašanje nadaljnega ukrepanja v zvezi z odločbami o vrnitvi, ki se nanašajo na mladoletnike brez spremstva pri prehodu v odraslost, je zunaj področja uporabe tega informatorja. Zato je vrnitev zajeta, če je navedeno število mladoletnikov brez spremstva ob prehodu v odraslost in za katere velja ta pot v obdobju 2019–2020 (glej tabelo 1).

5 CZ, ES, FR, IE. V Španiji se bodo razmere spremenile s pravno reformo, potrjeno leta 2021, namenjeno preprečitvi, da bi mladoletniki brez spremstva postali polnoletni nedokumentirani. Že pred reformo so jih spodbujali k pridobitvi dovoljenja za prebivanje, za katerega je lahko njihov zakoniti skrbnik zaprosil na uradu za priseljevanje. Na Češkem imajo mladoletniki brez spremstva možnost zaprositi za dovoljenje za stalno prebivanje.

6 EMN je prehod mladoletnikov brez spremstva v odraslost obravnavala v več poročilih/študijah iz let 2020, 2018, 2015 in 2010. Vsa poročila/študije so na voljo na spletni strani EMN, https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/european-migration-network-emn_en, zadnji dostop 28. februarja 2022.

2 MEDNARODNA ZAKONODAJA IN ZAKONODAJA EU O MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA

Pravni red Unije zagotavlja splošni okvir za varstvo otrokovih pravic, vključno z otroki pri migracijah, ne glede na to, ali so brez spremstva ali s spremstvom.

EU je v svoj okvir politik in zakonodaje vključila nekatere vidike Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (CRC) iz leta 1989 in Konvencije Združenih narodov o statusu beguncev (Konvencije o beguncih) iz leta 1951. Konvencija o otrokovih pravicah je najpomembnejši in skoraj splošno sprejet mednarodni instrument v zvezi z varstvom pravic otrok, Konvencija o beguncih pa dodatno navaja potrebo po zagotavljanju zaščite otrok, vključno z mladoletniki brez spremstva, z vidika enotnosti družine.

Na ravni EU je zakonodaja, sprejeta v okviru skupnega evropskega azilnega sistema (CEAS), še zlasti pomembna za področje uporabe tega dokumenta EMN Inform, saj med drugim vključuje posebne določbe o obravnavi mladoletnikov (brez spremstva), tj. direktivo o pogojih za azil (2011/95/EU),⁷ pa tudi direktivo o azilnih postopkih (2013/32/EU),⁸ direktivo o pogojih za sprejem (2013/33/EU)⁹ in direktivo o vračanju (2008/115/ES)¹⁰. Otroci, ki so žrtve trgovine z ljudmi, so zajeti tudi v

direktivi o boju proti trgovini z ljudmi (2011/36/EU)¹¹ in neobvezno v direktivi o prebivališču (2004/38/ES).¹²

Več nezakonodajnih instrumentov EU prav tako zagotavlja pomembne smernice za določitev statusa, oskrbo, vključevanje in (morebitno) vračanje mladoletnikov brez spremstva, vključno s:

- strategijo EU o otrokovih pravicah,¹³ ki določa cilj vključevanja otrokovih pravic v vse ustrezne politike EU;

- priporočilom Sveta z dne 14. junija 2022 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke,¹⁴ katerega cilj je preprečevanje socialne izključenosti pomoči potrebnih otrok in boj proti njej z zagotavljanjem dostopa do sklopa ključnih storitev, s čimer se tudi prispeva k spoštovanju pravic otrok z bojem proti revščini otrok in spodbujanjem enakih možnosti;¹⁵
- strategijo EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok,¹⁶ ki določa celovit pristop več zainteresiranih strani za zaščito vseh otrok, tudi najranljivejših, pred kaznivimi dejanji na spletu in zunaj njega.

Na otroke migrante se osredotočajo predvsem:

- novi pakt o migracijah in azilu,¹⁷ ki poudarja potrebo po zaščiti ranljivih skupin;
- Sporočilo Komisije o zaščiti otrok pri migracijah,¹⁸ ki določa ukrepe za okrepitev zaščite vseh otrok migrantov v vseh fazah procesa migracije;
- akcijski načrt EU za integracijo in vključevanje za obdobje 2021–2027,¹⁹ ki kot ključne vidike vključuje izobraževanje, usposabljanje in vključevanje otrok migrantov in njihovih družin;
- prenovljen akcijski načrt EU o vračanju,²⁰ ki vključuje možnost učinkovitega pravnega sredstva zoper odločbo o vrnitvi ter spoštovanje enotnosti družine in otrokove koristi.

7 Direktiva 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite (prenovitev), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0095>, zadnji dostop 19. aprila 2022.

8 Direktiva 2013/32/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite (prenovitev), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0032&from=en>, zadnji dostop 20. marca 2022.

9 Direktiva 2013/33/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o standardih za sprejem prosilcev za mednarodno zaščito (prenovitev), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033&from=EN>, zadnji dostop 20. marca 2022.

10 Direktiva 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32008L0115>, zadnji dostop 22. aprila 2022.

11 Direktiva 2011/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev in o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/629/PNZ, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=en>, zadnji dostop 20. marca 2022.

12 Direktiva 2004/38/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0038>, zadnji dostop 22. aprila 2022.

13 Evropska komisija, »Strategija EU o otrokovih pravicah,« 2021, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/child_rights_strategy_version_with_visuals3.pdf, zadnji dostop 17. marca 2022.

14 Evropski svet, »Dostop do ključnih storitev za pomoči potrebne otroke: Svet sprejel dogovor o evropskem jamstvu za otroke«, 14. junij 2021, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/06/14/access-to-key-services-for-children-in-need-council-agrees-european-child-guarantee/>, zadnji dostop 21. septembra 2022.

15 V letu 2020 je bilo ocenjeno, da revščina in socialna izključenost ogrožata 24,2 % otrok v EU; Eurostat, »Otroci, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost«, na voljo na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

16 Sporočilo o strategiji EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok, COM(2020) 607 final, https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-07/20200724_com-2020-607-com-mission-communication_en.pdf, zadnji dostop 17. marca 2022.

17 Sporočilo o novem paktu o migracijah in azilu, COM(2020) 609 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75e-d71a1.0002.02/DOC_3&format=PDF, zadnji dostop 17. marca 2022.

18 Sporočilo o zaščiti otrok pri migracijah, COM(2017) 211 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0211&from=en>, zadnji dostop 17. marca 2022.

19 Sporočilo o akcijskem načrtu za integracijo in vključevanje, COM(2020) 758 final, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/pdf/action_plan_on_integration_and_inclusion_2021-2027.pdf, zadnji dostop 17. marca 2022.

20 Sporočilo o prenovljenem akcijskem načrtu, COM(2017) 200 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e3ce3318-0ef4-11e7-8a35-01aa75ed71a1.0022.02/DOC_1&format=PDF, zadnji dostop 17. marca 2022.

3 ŠTEVILO MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA V EU IN NA NORVEŠKEM

Težko je najti popolne in zanesljive podatke o številu mladoletnikov brez spremstva v EU in na Norveškem, vključno s tem, koliko jih je postalo polnoletnih v zadnjih letih. Število mladoletnikov brez spremstva, ki prosijo za azil, se je v zadnjih letih povečalo s 14.240 v letu 2019 in 13.625 v letu 2020 na 23.420 v letu 2021.²¹ Njihov delež v skupnem številu prošenj za azil se je prav tako povečal s 3 % leta 2019 na 4 % leta 2021. Podatki o številu otrok brez spremstva, ki ne zaprosijo za azil, se

v EU in na Norveškem ne zbirajo sistematično ter so pogosto razdrobljeni, vendar pa število mladoletnikov, ki spadajo v slednjo kategorijo, ni zanemarljivo.²² Leta 2020, na primer, se je število mladoletnikov brez spremstva, evidentiranih v sistemih za zaščito otrok, tj. zunaj azilnega postopka, gibalo med manj kot 20 mladoletnikov na Cipru, v Estoniji in Latviji do 3 000 oziroma 9 000 mladoletnikov v Španiji,²³ Nemčiji, Italiji in Franciji.²⁴

4 PRI KATERI STAROSTI MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA POSTANEJO POLNOLETNI?

V vseh sodelujočih državah članicah EU in na Norveškem mladoletniki brez spremstva (tako kot vsi drugi otroci) postanejo polnoletni, ko dopolnijo 18 let.²⁵

5 KAJ SE ZGODI S PRAVNIM STATUSOM MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA, KI POSTANEJO POLNOLETNI IN IMAJO STATUS, POVEZAN Z NJIHOVO MLADOLETNOSTJO?

Mladoletniki brez spremstva se v azilnih in migracijskih upravnih postopkih načeloma obravnavajo kot odrasli, ko dopolnijo 18 let. To tudi pomeni, da se lahko vrnejo v svojo izvirno državo, če nimajo pravne podlage za bivanje v EU in na Norveškem. Do tega lahko pride v primerih, ko je status mladoletnika brez spremstva izrecno povezan z dejstvom, da so mladoletni, če čakajo na odločitev o statusu, za katerega so zaprosili (obravnavano v razdelku 6 spodaj), če mladoletnik ni dolžan imeti dovoljenja za prebivanje ali če mu je bila izdana odločba o vrnitvi, vendar ga zaradi njegove mladoletnosti ni bilo mogoče takoj vrniti (obravnavano v razdelku 7 spodaj).

Trinajst držav članic EU in Norveška je v poročilih navajalo, da se mladoletnikom brez spremstva v njihovi državi lahko dodeli status, ki je izrecno povezan z

njihovo mladoletnostjo.²⁶ Navajajo vse od zaščite iz humanitarnih razlogov,²⁷ iz sočutja²⁸ in subsidiarne zaščite²⁹ do dopustitve bivanja³⁰ in dovoljenja brez krivde³¹ za izjemne primere (glej okvir 3). V Češki republiki, Franciji in Španiji imajo mladoletniki samodejno zakonsko pravico do bivanja, zaradi česar jim ni treba imeti statusa ali dovoljenja, dokler so mladoletni, medtem ko lahko na Češkem in v Španiji vseeno pridobijo dovoljenje za prebivanje (in se jih lahko k temu spodbuja).³² Na Irskem mladoletnike brez spremstva, ki so prevzeti v varstvo, varuje zakon o zaščiti otroka iz leta 1991, vendar zanje ni posebnega dovoljenja za prebivanje, čeprav se lahko preučijo številne možnosti, preden otrok dopolni 18 let.

21 Eurostat (migr_asyunaa), Prosilci za azil, ki se štejejo za mladoletne osebe brez spremstva glede na državljanstvo, starost in spol – letni podatki (zaokroženi), 2021, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyunaa&lang=en, zadnji dostop 28. februarja 2022.

22 EMN, »Poročilo o napredku v letu 2020 Sporočila Evropske komisije o zaščiti otrok pri migracijah iz leta 2017«, 2020, str. 11, https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/european-migration-network-emn_en, zadnji dostop 28. februarja 2022.

23 Mladoletniki brez spremstva, ki zaprosijo za mednarodno zaščito, so napoteni v službe, pristojne za zaščito otrok, o tem pa se obvesti državno tožilstvo.

24 Ibidem

25 AT, BE, BG, CZ, CY, DE, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LV, MT, PL, SE, NO. V Slovaški republiki se lahko polnoletnost pred dopolnjenim 18. letom starosti doseže tudi s sklenitvijo zakonske zveze (tako dosežena polnoletnost se ne izgubi, če je zakonska zveza pozneje razvezana ali razglašena za neveljavno).

26 BE, BG, CZ, DE, FI, HR, IT, LT, MT, NL, PL, SE, SK, NO.

27 DE, MT, PL, NO.

28 FI.

29 SE.

30 DE, SK.

31 NL (samo za mladoletnike, mlajše od 15 let).

32 Zakoniti skrbnik lahko vlogo predloži na uradu za priseljevanje.

V teh 14 državah se mladoletnikom brez spremstva zaradi njihove mladoletnosti in ker so sami, izda začasno dovoljenje za prebivanje, ki lahko traja do več let, vendar z izjemo dovoljenja brez krivde na Nizozemskem to dovoljenje poteče, ko postanejo polnoletni. Po poteku dovoljenja za prebivanje se jim lahko izda odločba o vrnitvi, čeprav obstajajo tudi drugi načini za ureditev njihovega položaja.³³ Mnogokrat imajo tisti, ki niso zaprosili za mednarodno zaščito ali katerih prošnje so bile zavrnjene ali jim je poteklo dovoljenje za prebivanje, možnost legalizacije svojega položaja iz humanitarnih razlogov.³⁴ Poleg tega je šest držav članic EU v poročilih navedlo, da lahko mladoletniki brez spremstva, ko postanejo polnoletni, zaprosijo za dovoljenje za prebivanje za opravljanje dela, študij ali poklicno usposabljanje in se jim to dovoljenje lahko izda.³⁵ Podobno je v Italiji, kjer se lahko dovoljenje za začasno prebivanje, izdano tem mladoletnikom, spremeni v dovoljenje za študij ali delovno dovoljenje (vključno s samozaposlitvijo), ko postanejo polnoletni.

Okvir 2: Zgodnja obravnava prošelj za dovoljenje za prebivanje mladoletnih tujcev, zaupanih departmajskim službam za varstvo otrok v Franciji

Da bi se v Franciji izognili prekinitvam pravic pri pridobivanju poklicnih kvalifikacij in predvideli postopek v čim zgodnejši fazi, je vlada prefekturam poslala navodilo za sistematično izvajanje zgodnjih preverjanj pravice do bivanja za tuje mladoletnike, ki so zaupani službam za varstvo otrok (ASE). Če se torej na tej stopnji ugotovijo težave, zlasti pri pregledu dokumentov, ima mladoletnik brez spremstva ob podpori departmajskega sveta na voljo sedem mesecev, da se obrne na pristojna konzularna predstavništva, da bi pridobil zahtevane dokumente, na podlagi katerih lahko prefektura oceni, ali so izpolnjeni pogoji za dovolitev prebivanja.

Poleg zgodnje preučitve pravice do bivanja je bila okrepljena tudi podpora mlajšim odraslim, medtem ko francoska zakonodaja določa, da mladoletniki brez spremstva, ki so bili pred dopolnjenim 16. letom starosti nameščeni v ASE ali v oskrbo osebe, vredne zaupanja, lahko zaprosijo za dovoljenje za prebivanje do dneva pred svojim 19. rojstnim dnevom. Prefekt lahko izda dovoljenje za prebivanje tudi osebam, starim od 16 do 18 let, in sicer do dneva pred njihovim 19. rojstnim dnevom.

6 KAJ SE ZGODI Z MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA, KO POSTANEJO POLNOLETNI IN SO V POSTOPKU DOLOČITVE STATUSA?

Položaj mladoletnikov brez spremstva, ki so še vedno v postopku določitve statusa, na primer prosilcev za azil ali subsidiarno zaščito, se lahko spremeni, če je bila mladoletnost eden od razlogov za pridobitev statusa. V večini primerov pa status, za katerega zaprosijo mladoletniki brez spremstva v okviru priseljevanja/azila, ni (strogo) vezan na njihovo starost,³⁶ kar pomeni, da ko postanejo polnoletni, ni neposrednih posledic.³⁷

Vendar se lahko v teh primerih pogoji sprejema, ponujeni mladoletnikom brez spremstva, spremenijo,³⁸

tako da osebe v azilnem postopku, na primer, ne smejo biti več nastanjene v ustanovi, posebej prilagojeni otrokom. V Italiji imajo mladoletni prosilci za azil brez spremstva, ki so vključeni v projekte sistema za sprejem in vključevanje (SAI) in so polnoletni, pravico ostati, dokler njihova prošnja ni obravnavana. V primeru naknadne negativne odločitve lahko ostanejo še šest mesecev, če pa jim je priznana oblika zaščite, lahko ostanejo za obdobje, ki velja za vse upravičence do zaščite (največ 18 mesecev).

33 BE, BG, DE, EL, ES, FI, FR, IT, SE, SK.

34 BG, EL (humanitarni razlogi na podlagi ranljivosti), FI (iz sočutja), HR, IE, LU (zasebni razlogi na podlagi humanitarnih razlogov), PL, NO.

35 DE, ES, FI, FR, IE, SK.

36 AT, BE, CY, CZ, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, NO.

37 BE (prehod v polnoletnost ne vpliva na dovoljenje za začasno prebivanje, izdano v tekočem postopku (npr. mednarodna zaščita, ureditev statusa), razen posebnega postopka za mladoletnike brez spremstva (trajna rešitev), ki se zaključi pri starosti 18 let), CY, CZ (mladoletnikom brez spremstva se v večini primerov odobri stalno prebivanje pred polnoletnostjo), FR, HR, LU, PL, SE, NO.

38 AT, BE, BG, DE, FI, IE, IT, LT, MT, NL, PT, SE, SK.

7 KAJ SE ZGODI Z MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA, KI JIM JE BILA IZDANA ODLOČBA O VRNITVI, PREDEN SO POSTALI POLNOLETNI?

Vračanje in odstranitev mladoletnikov brez spremstva je posebej urejena v členu 10 direktive o vračanju,³⁹ ki določa vračanje mladoletnikov brez spremstva, če bi bila ta rešitev v korist otroka, vendar zagotavlja posebna jamstva v korist otrok brez spremstva, ki spadajo v širšo kategorijo »ranljivih oseb« (člen 3(9)).

Države članice EU morajo pred izdajo odločbe o vrnitvi mladoletnika brez spremstva narediti vse, da se zagotovi »pomoč ustreznih organov, ki niso organi, ki izvršujejo vrnitev«. Poleg tega morajo organi »upoštevati največjo korist otroka« (člen 10). Preden je mladoletnik brez spremstva odstranjen, se države članice »prepričajo, da bo vrnjen članu družine, izbranemu skrbniku ali ustreznim sprejemnim centrom v državi vrnitve«. Po vrnitvi je treba mladoletnika izročiti družinskemu članu, imenovanemu skrbniku ali ustreznemu centru za varstvo.

V grobem lahko opredelimo tri skupine držav članic EU glede na to, kako obravnavajo odločbe o vrnitvi za mladoletnike brez spremstva, in sicer tiste, ki ne izdajajo odločb o vrnitvi mladoletnikom brez spremstva, dokler ti ne postanejo polnoletni, tiste, ki izdajajo odločbe o vrnitvi, vendar jih ne uveljavljajo, dokler oseba ne dopolni 18 let, ali pa le v zelo omejenem sklopu okoliščin, ter tiste, ki izdajajo in izvršujejo odločbe o vrnitvi, kot je prikazano na spodnji sliki. Doseganje polnoletnosti tako vpliva zlasti na prvi dve kategoriji in nekoliko manj na tretjo kategorijo, ne glede na to, da se varovalni ukrepi, vzpostavljeni v okviru člena 10 direktive o vračanju, ne uporabljajo več.

Tabela 1: Izdaja in izvršitev odločbe o vrnitvi, ko mladoletnik postane polnoleten

Države članice EU, ki mladoletnikom brez spremstva ne izdajajo odločb o vrnitvi, dokler ne postanejo polnoletni	Države članice EU, ki lahko izdajo odločbe o vrnitvi mladoletnikom brez spremstva, vendar jih (navadno) ne izvršujejo/uveljavljajo	Države članice EU, ki lahko izdajo odločbe o vrnitvi in lahko vračajo mladoletnike brez spremstva
BG, CZ, ⁴⁰ FR, IT, ⁴¹ SK	BE, CY, EE, EL, HU, IE, IT, MT, SI, SK ⁴²	AT, DE, ⁴³ ES ⁴⁴ , FI ⁴⁵ , HR, LU, LV, LT, NL, PL, SE, NO

V državah članicah EU, ki izdajajo odločbe o vrnitvi mladoletnikom brez spremstva, ki so še mlajši od 18 let, vendar jih ne izvajajo, se izvršitev odločbe navadno odloži ali pa se pogoji odločbe podaljšajo, dokler mladoletnik ne postane polnoleten. V Belgiji imajo mladoletniki brez spremstva, ki so nastanjeni v sprejemnem centru in ki prejmejo odločbo o vrnitvi, preden postanejo polnoletni, do takrat zagotovljeno pravico do prebivanja. Poleg tega se lahko izvajanje odločbe o vrnitvi podaljša, dokler potekajo priprave na vrnitev. Če se odločijo za prostovoljno vrnitev, obdržijo pravico do sprejema za obdobje, ko pripravljajo njihovo vrnitev. Prav tako ohranijo pravico do sprejema, če med pripravami na vrnitev dopolnijo 18 let. Irska ne izvaja prisilne odstranitve mladoletnikov brez spremstva. Čeprav je mogoče izdati odločbe o odstranitvi, se to v praksi v zadnjih letih ni zgodilo in prisilne vrnitve se ne izvajajo.

Okvir 3: Dovoljenje za prebivanje brez krivde za mladoletnike brez spremstva na Nizozemskem

V izjemnih primerih se lahko mladoletnikom brez spremstva, mlajšim od 15 let, izda posebno dovoljenje za prebivanje brez krivde, če se v obdobju najmanj treh let ne morejo vrniti (npr. zaradi pomanjkanja ustrezne oskrbe v izvorni državi), ne da bi bili za to krivi sami. To dovoljenje velja največ pet let, kar pomeni, da ostane veljavno tudi, ko mladoletnik brez spremstva dopolni 18 let. Zaradi nedavne sodne prakse državnega sveta v zvezi z odločbami o vrnitvi mladoletnikov brez spremstva bo prilagojena politika »brez krivde«.⁴⁶ Trenutno se spremembe politike še pripravljajo.

39 Direktiva 2008/115/ES o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ.L:2008:348:0098:0107:en:PDF>, zadnji dostop 19. marca 2022. Irska ne sodeluje pri direktivi o vračanju in je njene določbe ne zavezujejo. Čeprav Norveška ni članica EU, jo direktiva o vračanju zavezuje kot del schengenskega pravnega reda.

40 Češka ne izvaja prisilnih vrnitev mladoletnikov brez spremstva. Mladoletniki brez spremstva se vrnejo le, če so izrazili željo po vrnitvi.

41 V Italiji člen 19 zakona o migracijah (Testo Unico Immigrazione, TUI) prepoveduje zavrnitev vstopa mladoletniku brez spremstva na meji. Na splošno je vračanje mladoletnikov prepovedano, razen v primerih nacionalne varnosti/javnega reda ali pravice mladoletnika, da sledi svojemu staršu ali skrbniku, ki je odstranjen.

42 Na Slovaškem se odločba o vrnitvi izda le v primerih, ko je to v otrokovo korist, sicer se mladoletnikom odločba o vrnitvi ne izda.

43 V Nemčiji je v skladu s sodbo Sodišča Evropske unije z dne 14. januarja 2021 v zadevi C-441/19 izdaja odločbe o vrnitvi mladoletnika brez spremstva dopustna le, če se je pristojni organ najprej prepričal, da bo vrnitev izvedena pod pogoji iz člena 10 direktive o vračanju.

44 V Španiji je vrnitev mogoča, če je mogoče najti mladoletnikovo družino. Poleg tega izdaja dovoljenja za prebivanje ne preprečuje poznejše repatriacije, če je to v otrokovo korist.

45 Na Finskem je vrnitev mogoča, če so izpolnjeni pogoji iz člena 10 direktive o vračanju. Zaradi ranljivosti mladoletnikov brez spremstva ter težav pri zagotavljanju varne vrnitve se v praksi mladoletnikom brez spremstva le redko izda odločba o vrnitvi.

46 EC LI: NL:RVS:2022:1530.

V skladu z irsko nacionalno zakonodajo o vračanju je prostovoljna vrnitev mogoča do izdaje odločbe o odstranitvi, mladoletniki brez spremstva pa se lahko odločijo za prostovoljno vrnitev. In nazadnje, približno tretjina držav članic EU izdaja in izvršuje odločbe o vrnitvi za mladoletnike brez spremstva, preden dopolnijo 18 let, če so izpolnjeni pogoji iz člena 10 direktive o vračanju.⁴⁷ Na Norveškem lahko mladoletniki, stari od 16 do 18 let, iz humanitarnih razlogov prejmejo časovno omejeno dovoljenje za prebivanje (samo če v matični državi nimajo dostopa do ustrezne oskrbe), vendar se morajo vrniti, ko dopolnijo 18 let. Podobno je mogoče v Luksemburgu izdati dovoljenje za prebivanje v zasebne namene na podlagi humanitarnih razlogov, ki imajo izjemno težo, dokler mladoletnik ne dopolni 18 let. V Španiji se je rok za dokazovanje nezmožnosti vrnitve mladoletnikov brez spremstva v izvorno državo v primeru odločbe o vrnitvi skrajšal z devetih na tri mesece, nato pa jim bo izdano začasno dovoljenje za prebivanje, pri čemer ta postopek ne bo oviral morebitne repatriacije.

Po dopolnjenem 18. letu starosti se postopek vračanja v večini primerov izvaja enako kot za vse odrasle migrante.⁴⁸ To pomeni, da zadevni državi članici EU ni treba več preverjati in zagotavljati, da bo mlajšega odraslega sprejel družinski član, skrbnik ali ustrezen sprejemni center v državi vrnitve (tj. pomanjkanje ustrezne oskrbe ni več razlog za zavrnitev vračanja in vračanje se lahko izvede).⁴⁹ Od starosti 18 let prav tako ne veljajo več posebna jamstva za mladoletnike, ki jih zagotavlja pravni red EU glede pridržanja do odstranitve.⁵⁰

Ne glede na to lahko le nekaj držav članic EU ponovno preuči in oceni primer mlajših odraslih, zlasti kadar veljajo posebne okoliščine.⁵¹ Na Cipru na primer, ko mladoletnik postane polnoleten in ni bil vrnjen v največjo korist otroka, se lahko opravi nova ocena možnosti vrnitve.

Na Norveškem nekdanji mladoletniki brez spremstva, ki izpolnjujejo pogoje za pomoč pri vrnitvi, ob vrnitvi iz Norveške v izvorno državo prejmejo dodatno pomoč pri ponovnem vključevanju, in sicer do 23. leta starosti. V nekaterih primerih so države članice EU v poročilih navajale, da lahko mlajši odrasli pred vrnitvijo zaključijo šolsko leto.⁵²

V nekaterih državah članicah EU se lahko mladoletnikom, ki postanejo polnoletni in jim je bila izdana odločba o vrnitvi, dodeli status osebe z dovoljenjem za dopustitev bivanja,⁵³ ponudi se jim možnost ureditve statusa⁵⁴ ali pa prejmejo dovoljenje za začasno prebivanje.⁵⁵ Tisti, ki jim je izdan nalog za vrnitev, ko postanejo polnoletni, lahko iz humanitarnih razlogov ali sočutja ostanejo tudi po dopolnitvi polnoletnosti.⁵⁶

Nekatere države članice EU so prav tako ugotovile, da so zaradi ranljivosti in težav pri zagotavljanju varne vrnitve mladoletniki brez spremstva le redko prejeli odločbe o vrnitvi.⁵⁷ Druge države so poročale, da niso imele (nedavnih) primerov, v katerih bi mladoletniki brez spremstva postali polnoletni in bili vrnjeni,⁵⁸ ali da v zvezi z njihovim vračanjem niso bile sprejete posebne določbe ali postopki.⁵⁹

8 OBSTOJEČE NACIONALNE STRATEGIJE ZA PODORO MLADOLETNIKOM BREZ SPREMSTVA OB PREHODU V ODRASLOST

Večina držav članic in Norveška nimajo določene nacionalne strategije za podporo mladoletnikom brez spremstva ob prehodu v odraslost,⁶⁰ čeprav jih je nekaj poročalo, da imajo ustrezne reference v splošnejših strategijah in politikah za varstvo mladoletnikov brez spremstva ali otrok na splošno.⁶¹ Nadaljnja podpora in storitve, ki jih države nudijo mladoletnikom brez

spremvstva ob prehodu v odraslost, se imenujejo tudi storitve »nadaljnje oskrbe«. Grčija je prehod v odraslost vključila v svojo strategijo za varstvo mladoletnikov brez spremstva, druge države članice EU pa uporabljajo splošno politiko za nadaljnjo oskrbo za otroke v oskrbi države tudi za mladoletnike brez spremstva, ki postanejo polnoletni (glej okvir 4),⁶² ali pa se obravnavajo v okviru njihove širše strategije za varstvo otrok.⁶³

47 AT, DE, ES, FI, HR, LU, LV, MT, NL, SE.

48 AT, BG, CY, EL, FI, HR, IE, LT, LU, NL, PL, SE, NO.

49 Člen 10 direktive o vračanju.

50 Člen 10 direktive o vračanju.

51 CY, EL, FI, HU, SI (npr. zaključek šolskega leta), SK (vsak primer se oceni posebej, vendar obstajajo možnosti za ureditev statusa).

52 CY, EL, LT, LU, LV, SI.

53 DE, EL, SI.

54 EL, SK.

55 EL, LT.

56 BG, FI, LV.

57 DE, IE, MT.

58 EE, IE, SI, SK.

59 HU.

60 BE, BG, CY, DE, EE, HR, HU, IE, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SE, SK, SI, NO.

61 CZ, EE, EL, FI, FR, IE, LV, MT, NL, SK.

62 FI, IE, LV.

63 CZ, EE, FI, FR, MT, NL, SK (upoštevna zakonodaja in uredba Ministrstva Slovaške republike za delo, socialne zadeve in družino).

Grčija je pripravila petletno splošno strategijo za varstvo mladoletnikov brez spremstva skupaj z letnim načrtom ukrepov. V okviru drugega stebra o trajnih rešitvah so posebej obravnavani mladoletniki, ki postanejo polnoletni, da se jim zagotovi pomoč ob prehodu v odraslost in zanje oblikuje varnostna mreža, zlasti v obliki nadaljnje oskrbe, dokler ne dopolnijo 21 let (glej tudi razdelek 9)

Na Irskem se lahko upravičeni mladoletniki brez spremstva vključijo v glavni nacionalni program nadaljnje oskrbe za nadomestno oskrbo. Zakon o zaščiti otroka (kot je bil spremenjen) iz leta 2015 je okreplil pravni okvir za nadaljnjo oskrbo ter zagotavlja, da imajo vsi upravičeni otroci ob izhodu iz posebnih oblik varstva pravico do ocene potreb in do načrta za nadaljnjo oskrbo, ki ga izvaja Tusla (agencija za otroke in družino). Nizozemska vlada je junija 2022 objavila, da bo vzpostavila obliko podaljšanega varstva in usmerjanja za mladoletnike brez spremstva, ki uživajo obliko varstva in postanejo polnoletni. Varstvo in usmerjanje bo zagotavljala skrbniška agencija Nidos, zagotavljalo pa se bo mladoletnikom brez spremstva, ki bodo to dodatno usmerjanje potrebovali. Do tega usmerjanja so upravičeni do starosti 21 let.

Okvir 4: Pristop Belgije k postopnemu prehodu mladoletnikov brez spremstva v odraslost

V Belgiji je sprejem mladoletnikov brez spremstva urejen v treh fazah, ki postopoma spodbujajo neodvisnost.

- V prvi fazi so mladoletniki brez spremstva nameščeni v center za »opazovanje in usmerjanje«. Tako lahko skrbniške službe preverijo, ali je mladoletnik brez spremstva dejansko brez spremstva in mladoletnik. Poleg tega se lahko izdela prvi zdravstveni, psihološki in socialni profil, ki odkrije morebitne ranljivosti in mladoletnika brez spremstva usmeri v sprejemni center, najbolj prilagojen njegovim potrebam.

- V drugi fazi (stabilizacija) so mladoletniki brez spremstva usmerjeni v skupni sprejemni center. Mladoletniki brez spremstva živijo v ločeni skupini s svojo skupino učiteljev in socialnih delavcev. Imajo spremstvo v izobraževalnem procesu in se postopoma pripravljajo na večjo samostojnost. Mladoletniki brez spremstva, mlajši od 15 let ali z očitno ranljivostjo, so nameščeni v posebne sprejemne centre.

- V tretji fazi (podprta samostojnost) se mladoletniki brez spremstva, ki so upravičeni do mednarodne pomoči in so starejši od 16 let, lahko preselijo v lokalno sprejemno skupnost, kjer so bolj prosti in samostojni, vendar jim je zagotovljenega dovolj usmerjanja, da jih pripravi na neodvisno življenje.

Trenutno Fedasil, belgijska zvezna agencija za sprejem prosilcev za azil, izvaja novo strategijo za podporo ob prehodu v odraslost. Namen strategije je podaljšati tristopenjski postopek na starostno skupino od 18 do 21 let tako, da zagotavlja stalno podporo na podlagi stopnje samostojnosti mladih.⁶⁴ Mreža za oskrbo mladih (regionalni oddelki za oskrbo mladih v flamski⁶⁵ in francoski⁶⁶ skupnosti v Belgiji) je razvila tudi strategije za postopnejši prehod tako, da je zagotovila stalnost podpore po dopolnjenem 18. letu.

Okvir 5: Reforma pravne ureditve za mladoletnike in otroke, ki so bili v rejništvu v Španiji

Španija je leta 2021 spremenila pravno ureditev za mladoletnike brez spremstva, ki postanejo polnoletni, da se je izognila nastopu nepravilnosti in socialne izključenosti ter da bi spodbujala njihovo vključevanje.

- Če imajo urejen pravni položaj, lahko imajo še naprej dovoljenje, ki so ga imeli kot mladoletniki, pogoj, da imajo zadostna finančna sredstva, pa se zmanjša na ustrežnejši znesek, kar pomeni, da morajo dosegati prag minimalnega dohodka za preživljanje ali prejemati pomoč prek programa, ki ga je pripravila javna ali zasebna institucija. Upoštevajo se dohodki iz zaposlitve in katerega koli socialnega sistema ter drugi zneski, ki jih prejemajo.

- Za mladoletnike z neurejenim pravnim položajem, ki dopolnijo 18 let, je vzpostavljen nov sistem za ureditev pravnega položaja, na podlagi katerega prejmejo dovoljenje za prebivanje in delo v skladu z enakimi zahtevami, kot so navedene zgoraj.

- Za mlade med 18. in 23. letom z neurejenim pravnim položajem se začne postopek, po katerem prejmejo dovoljenje za prebivanje in delo v skladu z zgoraj navedenimi določbami za mladoletnike z neurejenim pravnim položajem. Tako se prepreči, da bi njihov pravni položaj ostal neurejen in bi bili zaradi tega socialno izključeni.

Poleg tega imajo vse tri skupine dostop do socialnih storitev kot vsi drugi tujci z urejenim pravnim položajem (vključno z minimalnimi prihodki za preživljanje).

Šest mesecev po reformi so bila na podlagi novega pravnega okvira izdana dovoljenja več kot 9 300 osebam, 3 504 mladoletnikom in 5 817 mladim v rejništvu. Poleg tega je bilo na podlagi reforme na trg dela vključenih veliko mladih, ki so prejeli dokumente v skladu z novim sistemom. V prvih štirih mesecih izvajanja reforme se je število zaposlenih mladoletnikov in nekdanjih skrbnikov že podvojilo (4 599 registriranih pri službah za socialno varnost v primerjavi z nekaj več kot 2 700 pred reformo).

64 Več informacij je na voljo na francoski in nizozemski spletni strani Fedasil. (<https://www.fedasil.be/fr/asile-en-belgique/mineurs/trajet-daccueil-des-...>).

65 Flamska skupnost: https://www.jeugdhelp.be/sites/default/files/documents/actieplan_jongvol... (v nizozemščini).

66 Francoska skupnost: http://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecured&u=0&g=0&... (v francoščini).

9 ZAGOTAVLJANJE PODPORE IN STORITEV MLADOLETNIKOM BREZ SPREMSTVA, KO DOSEŽEJO POLNOLETNOST

Države članice EU in Norveška na področju zagotavljanja podpore in storitev mladoletnikom brez spremstva zavzele različne pristope za zagotavljanje podpore in storitev mladoletnikom brez spremstva, ki dopolnijo 18 let.

Kot je podrobneje navedeno v nadaljevanju, pri tretjini vsaj za nekatere storitve to pomeni jasno prelomnico, druga tretjina pa omogoča prehodno obdobje. Več kot polovica držav zagotavlja neke vrste nadaljnjo oskrbo, ko mladoletniki brez spremstva postanejo polnoletni.

Prelomnica za podporo in storitve

V približno tretjini držav članic EU in na Norveškem trenutek, ko mladoletnik brez spremstva doseže odraslost, pomeni prelomnico na področju zagotavljanja podpore in storitev, posebej povezanih z njihovo starostjo.^{67,68} To pomeni, da se ne uporabljajo več skrbništvo in/ali pravno zastopanje v upravnih postopkih za mednarodno zaščito ali drugi statusi.⁶⁹ Mladoletniki brez spremstva, ki postanejo polnoletni, so od tega trenutka tudi odgovorni za skrb zase, za izobraževanje in finančno upravljanje. V izjemnih primerih, če se jim odvzame pravna sposobnost, imajo mladoletniki, ki so dosegli polnoletnost, pravico do posebnega skrbnika⁷⁰ ali pa lahko imenujejo pooblaščenega osebo, ki jih zastopa v upravnih postopkih.⁷¹

Kot je navedeno v razdelku 6 zgoraj, če je pravni status mladoletnikov brez spremstva temeljil na njihovi mladoletnosti, če niso zaprosili za azil ali jim je bila vloga zavrnjena, se lahko, ko postanejo polnoletni, obravnavajo kot nezakoniti migranti ter izgubijo pravico do sprejema in druge podpore.⁷²

Prehodno obdobje

Približno ena tretjina držav članic EU bivšim mladoletnikom brez spremstva zagotavlja prehodno obdobje.⁷³ To obdobje je lahko v obliki nadaljnje oskrbe za določen čas, ki mladim odraslim omogoča, da ostanejo v isti namestitvi⁷⁴ ali da se za določen čas preselijo v sprejemne centre za odrasle⁷⁵. V Litvi to velja samo, če mladoletniki brez spremstva vložijo prošnjo za mednarodno zaščito, ki se jim odobri. Nekaj držav članic EU zagotavlja pomoč in informacije o prehodu s pomočjo večdisciplinarnih skupin, ki jih sestavljajo skrbnik mladoletnika, socialni delavci in/ali drugo osebo v namestitvenem centru, kot so učitelji, obveščanje in pomoč pa se začne pred prehodom. Države članice EU zagotavljajo svetovanje.⁷⁶

67 AT, BE (samo za mladoletnike brez spremstva v postopku ugotavljanja statusa ali tiste, ki so prejeli negativen sklep o vlogi), BG, ES (imeli bodo dostop do socialnih storitev kot vsi drugi tujci z urejenim pravnim položajem, na primer do minimalnega prihodka za preživljanje), FI, HR (za mladoletnike brez spremstva imenovani posebni skrbniki ne zastopajo mladoletnikov brez spremstva, ko postanejo polnoletni), LT, LU (v praksi se nadaljujejo posebna podpora in storitve, ki jih zagotavljajo nacionalni organ za otroke (ONE) in drugi, glej razdelek 8.3), MT, NL, PL, SE, SI, NO.

68 Na Nizozemskem se bo to spremenilo z novo obliko podaljšane varstva in usmerjanja za mladoletnike brez spremstva s statusom, ki postanejo polnoletni (glej poglavje 8).

69 AT, BG, FI, NL, PL, SE, NO.

70 DE, HR.

71 PL.

72 BE, BG, CY, NL (to velja za mladoletnike, ki ne zaprosijo za azil, dopolnitev 18 let pomeni prelomnico. Ob zavrnitvi vloge mladoletnika brez spremstva za azil se podpora po dopolnitvi 18 let nadaljuje samo za določen čas na nekaterih sprejemnih lokacijah, če ni dvoma, da se bo mladoletnik brez spremstva vrnil).

73 AT (glede na pokrajinske predpise in v izjemnih primerih), CY, EL, FI, HR, IE, IT (če mladoletnik brez spremstva, ki doseže polnoletnost, potrebuje nadaljnjo podporo, da uspešno zaključi že začeti postopek socialnega vključevanja, lahko sodišče za mladoletnike, tudi na zahtevo socialne službe, z obrazloženo odločbo odredi socialni službi, da mora podaljšati rejništvo, dokler oseba ne dopolni 21 let (t. i. upravna neprekinjenost)), LT, LV, SK (osebe, ki ne prosijo za azil).

74 AT (v izjemnih primerih), CY (Služba za socialno varnost je v sodelovanju z IOM pripravila program za delno samostojno življenje. Namen programa je zagotoviti mladoletnikom storitve, ki jim bodo pomagale ob prehodu v odraslost. Mladoletniki lahko ostanejo v programu do 21. leta), CZ (večina mladoletnikov brez spremstva ostane v centru za otroke tujcev do konca šolanja (srednja šola ali univerza)), IE (odvisno od statusa rezidenta), IT (mladoletniki brez spremstva, ki dosežejo odraslost, lahko ostanejo v sistemu SAI še šest mesecev po doseženju polnoletnosti, če niso prosilci za azil), LT (upravičenci do mednarodne zaščite smejo prebivati v centru za sprejem beguncev še največ tri mesece in prejeti finančno pomoč za preselitev, nato pa podporo za vključevanje), LU (za osebe brez dovoljenja za prebivanje in brez dostopa do nadzorovane namestitve SLEMO lahko Nacionalni organ za otroke (ONE) zahteva podaljšanje oskrbe za šest mesecev (obnovljivo)). BE, IE, NO.

75 BE, IE (za osebe, katerih prošnja za zaščito je še v postopku, razen za zalo ranljive primere), NO.

76 NL (svetovanje do enega meseca za mladoletnike brez spremstva z dovoljenjem za prebivanje v malih sprejemnih centrih skrbniške organizacije Nidos, samo če ni mogoč neposreden prehod v zvezi z namestitvijo, svetovanjem in finančnim stanjem, po dopolnjenem 18. letu), SE, SK (pavšalna denarna pomoč za olajšanje prehoda v neodvisnost in svetovanje, če se mladoletnik brez spremstva ne izobražuje/pripravlja na poklic ali zaposlitev in mu je odobrena neka vrsta nastanitve ter zato ne prebiva v centru za otroke in družine).

Okvir 6: Spremljanje in pomoč ob prehodu v odraslost na Švedskem

Na Švedskem sprejemne enote Agencije za migracije tedensko spremljajo seznam mladoletnikov brez spremstva, ki so dopolnili 18 let in so še vedno v azilnem postopku. Od ustreznih občin zahtevajo informacije o morebitnih načrtih za podaljšano oskrbo prosilca, ki temelji na individualni oceni. Če občina Agencijo za migracije obvesti, da bo primer zaključen, sta prosilec in njegov skrbnik povabljeni na »sestanek ob dopolnitvi 18 let«, ki naj bi potekal štiri do šest tednov pred dopolnjenim 18. letom starosti prosilca. Na sestanek ob dopolnitvi 18 let so povabljeni tudi prosilci, ki po doseženi polnoletnosti ostanejo v oskrbi občine. Občinske socialne službe tudi ocenijo potrebo po nadaljnji oskrbi in namestitvi mladoletnikov brez spremstva, ki imajo dovoljenje za prebivanje, ko dosežejo polnoletnost. Podprta namestitev (stödboende) je najobičajnejša oblika ponujene prehodne pomoči.

Okvir 7: Podpora za samostojnost za bivše mladoletnike brez spremstva v Utrechtu na Nizozemskem

Občina Utrecht podpira projekt nizozemskega sveta za begunce, imenovan »Ex-ama Team«. Skupino sestavljajo bivši mladoletniki brez spremstva, ki skupaj z lokalnimi partnerji podpirajo mladoletnike brez spremstva ob prehodu v odraslost, tako da spodbujajo njihovo samostojnost. Ta podpora se zagotavlja ne glede na status bivših mladoletnikov brez spremstva ter se začne takoj po premestitvi, ki jo izvede Nidos, nizozemska institucija za skrbništvo za mladoletnike brez spremstva in otroke, ločene od staršev. Del tega je usmerjanje, ki ga zagotavljajo socialni delavci in/ali pravni strokovnjaki na različnih področjih, kot so izobraževanje, finančna stabilnost, pravno usmerjanje in psihološko varstvo. Usmerjanje se izvaja, dokler bivši mladoletnik brez spremstva ne postane samostojen.

Predstavniki občine Utrecht je izjavil: »... z leti se je pokazalo, da je pristop zelo učinkovit. Številni mladoletniki brez spremstva, ki so prejeli pravno pomoč, so pridobili pravni status, 75 % vseh zakonitih migrantov, ki so zaključili program, pa ni več potrebovalo socialne pomoči, ker so postali samostojni in so se zaposlili ali se začeli usposabljeni.«⁷⁷

Nadaljnja podpora in storitve

Več kot polovica držav članic EU mladoletnikom brez spremstva, ko dopolnijo 18 let, ponuja neko vrsto nadaljnje oskrbe,⁷⁸ ki se običajno zagotavlja do določene starosti in je odvisna od položaja mladega odraslega. Kot je prikazano v tabeli spodaj, se večinoma, vendar ne izključno, zagotavlja imetnikom mednarodne zaščite. Kot je navedeno zgoraj, nekatere države članice EU ponujajo posebno podporo in storitve za krajše obdobje, potem ko mladoletniki brez spremstva dosežejo odraslost ali do konca šolskega leta.⁷⁹

77 Oxfam in grški svet za begunce, Teach us for what is coming. The transition into adulthood of unaccompanied minors in Europe: case studies from France, Greece, Ireland, Italy, and the Netherlands (Prehod mladoletnikov brez spremstva v odraslost v Evropi: študije primera iz Francije, Grčije, Irske, Italije in Nizozemske), 2021, <https://www.oxfam.org/en/research/teach-us-what-coming>, nazadnje obiskano 21. decembra 2021.

78 AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HU, IE, IT, LU, LV, PL, SK.

79 IT, EL (v primeru statusa začasnega/trajnega prebivališča se nadaljnja oskrba lahko podaljša do konca šolskega leta), LT, LU, NL (to velja samo za svetovanje mladoletnikom brez spremstva z dovoljenjem za prebivanje za največ en mesec v majhnih sprejemnih centrih skrbniške organizacije Nidos, če ni mogoče neposreden prehod pri namestitvi, svetovanju in financiranju). Ta politika bo spremenjena s spremembami, ki jih je v zvezi s podaljšanim varstvom in usmerjanjem za mladoletnike brez spremstva s statusom, ki postanejo polnoletni, napovedala nizozemska vlada).

Starost, do katere se lahko zagotovi nadaljnja oskrba	Država članica EU in primeri nadaljnje oskrbe
19	MT: Bivšim mladoletnikom brez spremstva, ki si ne morejo privoščiti plačila najemnine, se za največ eno leto zagotovi namestitvev.
21	<p>AT: Službe za socialno varstvo otrok in mladih lahko še naprej zagotavljajo podporo, odvisno od pokrajine. NVO bivšim mladoletnikom brez spremstva zagotavljajo tudi nadaljnjo oskrbo.</p> <p>BG: Bivšim mladoletnikom brez spremstva se lahko še naprej zagotavlja namestitvev, če so bili do te storitve upravičeni že pred odraslostjo CY: Dostop do podpore pri namestitvi.</p> <p>FR: Bivši mladoletniki brez spremstva, ki so bili v oskrbi služb za socialno varstvo otrok, imajo še naprej dostop do podpore in storitev.</p> <p>HR: Dostop do podpore pri namestitvi.</p> <p>HU: Nadaljnja oskrba se lahko odobri (na podlagi prošnje) bivšim mladoletnikom brez spremstva, ki se ne morejo preživljati sami.</p> <p>IT: Podpora za socialno vključevanje se lahko podaljša bivšim mladoletnikom brez spremstva, ki jo potrebujejo in so že bili udeleženi v procesu socialnega vključevanja.</p> <p>SE: Dostop do nadaljnje oskrbe.</p>
22	HU: Nadaljnja oskrba se lahko odobri (na podlagi prošnje) bivšim mladoletnikom brez spremstva, če čakajo na sprejem v socialno namestitveno institucijo.
21 (23, če so vključeni v redno izobraževanje)	IE: namestitev prek rejništva, podprte namestitve, enote za nadaljnjo oskrbo in neodvisno življenje; izobraževanje prek nadaljnega izobraževanja/usposabljanja in zaposlitve; finančna podpora z izplačili prek nadaljnje oskrbe, ki se plačujejo ob izhodu iz posebnih oblik varstva, ter finančna pomoč z namestitvijo; zunanja terapevtska podpora, ki jo lahko financira Tula za posamezne obiske ali jo zagotavlja NVO
24	<p>HU: Izobraževalne storitve nadaljnje oskrbe za mlade odrasle, če imajo status študenta ali so se udeležili izobraževanja odraslih.</p> <p>LV: Dostop do nadaljnje oskrbe.</p>
25	<p>EE: Dostop do nadaljnje oskrbe in storitev podpore, ki jih zagotavljajo lokalni organi.</p> <p>FI: Dostop do nadaljnje oskrbe, katere vsebina je odvisna od potreb zadevnih mladih oseb.</p> <p>HU: Izobraževalne storitve nadaljnje oskrbe za mlade odrasle, če imajo status študenta v visokošolski instituciji.</p> <p>SK: Center za otroke in družine zagotavlja namestitev za mladoletnike brez spremstva, ki postanejo polnoletni, ne glede na to, ali prosijo za azil ali ne; tisti, ki ne prosijo za azil, se morajo izobraževati naprej ali pripravljati za poklic ali zaposlitev in imeti dovoljenje za prebivanje.</p> <p>NO: Nadaljnja oskrba pride v poštev samo, če je bil mladoletnik brez spremstva prejemnik ukrepov v skladu z norveškim zakonom o zaščiti otrok.</p>
26	<p>CZ: Nastanitev se zagotovi mladoletnikom brez spremstva, vključenim v izobraževanje – nameščeni so lahko v centru za otroke tujcev do konca študija ali do 26. leta (ko se jim izteče status študenta). Pravice imajo iste kot češki mladoletniki v institucionalni oskrbi. Zagotovi se jim neposredna pomoč v celoti ter dostop do ustreznih pogojev za življenje in izobraževanje.</p> <p>SI: Mladoletnikom brez spremstva, ki se izobražujejo in dopolnijo 18 let, se zagotovi zdravstveno varstvo. Dokler se izobražujejo in do dopolnjenega 26. leta starosti ostanejo upravičeni do enakovrednega zdravstvenega zavarovanja, kot ga imajo otroci, vključeni v obvezno zdravstveno zavarovanje.</p>
27	LU: Podpora pri namestitvi se zagotovi mladoletnikom brez spremstva, ki lahko obdržijo dostop do storitev nacionalnega organa za otroke, če se štejejo za posebej ranljive.
30	HU: Institucija, ki spremlja varstvo otroka, lahko do te starosti podaljša dostop do nadaljnje oskrbe za bivše mladoletnike brez spremstva, udeležene v poklicnem ali akademskem izobraževanju.

Okvir 8: Omejitev starosti za nadaljnjo oskrbo na Finskem, Madžarskem in Slovaškem

Na Finskem je bila leta 2020 omejitev starosti za dostop mladoletnikov brez spremstva do podpornih storitev povišana z 21 na 25 let.

Povišanje omejitve starosti so v postopku spremembe zakonodaje podprli vsi zadevni deležniki.

Na Madžarskem je zdaj mogoče podaljšati nadaljnjo oskrbo posameznikom do 30. leta starosti, če se šolajo, so udeleženi v izobraževanju odraslih ali imajo status študenta. Cilj tega je, da se pripravijo na samostojno življenje. Ta ukrep pomeni velik napredek za vse prejemnike nadaljnje oskrbe in ne samo za mladoletnike brez spremstva. Sprejet je bil leta 2020 za študente in leta 2021 za udeležence izobraževanja odraslih.

Na Slovaškem je mogoče razširiti bivanje otrok v centru za otroke in družine na osebe, stare to 25 let, če se izobražujejo ali poklicno usposabljujejo. Ta ukrep jim omogoča tudi, da zaprosijo za stalno dovoljenje za prebivanje, ki velja pet let, če so vsaj tri leta pred vložitvijo prošnje študirali na Slovaškem in so prejeli status osebe z dovoljenjem za dopustitev bivanja kot mladoletniki brez spremstva.

Nadaljnja oskrba se lahko izvaja v različnih oblikah, skoraj tretjina držav članic EU pa zagotavlja dostop do podprtega samostojnega ali delno samostojnega bivanja.⁸⁰ V Luksemburgu podprto bivanje⁸¹ zagotavlja nacionalni organ za otroke (ONE) skupaj z NVO, kot sta Rdeči križ in Karitas. Na voljo je bivšim mladoletnikom brez spremstva, če imajo težave v fizičnem, psihičnem, psihološkem ali socialnem razvoju, če se znajdejo v fizični ali moralni nevarnosti ali tvegajo socialno izključenost. Na Nizozemskem nacionalna skrbniška institucija za mladoletnike brez spremstva in otroke, ločene od staršev, NIDOS, sodeluje z občinami (odgovornimi, da bivšim mladoletnikom brez spremstva poiščejo namestitve) in drugimi skrbniki, da olajša prehod mladoletnikom brez spremstva z dovoljenjem za prebivanje v odraslost. Ta proces zlasti obsega

iskanje namestitev na območju, kjer je bil zadnji sprejemni center, da se ohrani neprekinjenost oskrbe in socialnih stikov, ter skupni pripravljalni razgovor, preden mladoletniki brez spremstva dopolnijo 18 let, da se ocenijo potrebe po namestitvah in s tem povezana vprašanja (npr. izobraževanje in zaposlitev ali finančna in psihološka pomoč). Trajanje in stopnja podpore po dopolnitvi 18 let sta odvisna od občine in sta po občinah različna. Ta politika bo prilagojena na podlagi zgoraj navedenih sprememb politike za vzpostavitev podaljšanega varstva in usmerjanja za mladoletnike brez spremstva s statusom, ki postanejo polnoletni.

Druge storitve in podpora, ki se zagotavljajo, vključujejo omogočanje bivšim mladoletnikom brez spremstva, da nadaljujejo izobraževanje (ki so ga začeli kot mladoletniki) v enakih okoliščinah in pod enakimi pogoji kot domači državljani,⁸² ter pripravo na vstop na trg dela,⁸³ na primer tako, da se jim poišče ustrezno pripravništvo ali zaposlitev,⁸⁴ priznajo tuje kvalifikacije⁸⁵ ter omogoči izobraževanje odraslih za zaposlitev in poklicni razvoj.⁸⁶ Nekatero državo članico EU omogočajo tudi štipendije za celo šolsko leto⁸⁷ in šolske zdravstvene storitve.⁸⁸ Nekatero zanimive dodatne storitve so podrobneje obravnavane v okvirih 9, 10 in 11 spodaj.

Okvir 9: Jezik in karierna pomoč v Nemčiji

V Nemčiji je bil v münchenskem projektu »Šolskim podobna predavanja za mlade begunce« (SchlaU) zastavljen cilj podpreti mladoletnike brez spremstva, upravičene do mednarodne zaščite, stare od 16 do 21 let (izjemoma do 25 let), z – med drugim – intenzivnim individualnim izobraževalnim nadzorom poleg rednih predavanj. Leta 2016 je šola prejela »nemško nagrado za prizadevanje« zveznega ministrstva za družinske zadeve, starejše, ženske in mlade v kategoriji »ustvarjanje priložnosti«.

80 AT (NVO v okviru nadaljnje oskrbe zagotavljajo mesta za mladoletnike brez spremstva, na primer v skupnih stanovanjih), BE (podprto samostojno življenje za mladoletnike brez spremstva, ki imajo dovoljenje za prebivanje, ki ga zagotavlja Fedasil, se lahko nadaljuje pod določenimi pogoji), CZ (center za otroke tujcev), CY, DE, EL, FI, HR (organizirana namestitve), IE (odvisno od statusa rezidenta), LV (institucija za varstvo otrok lahko vzpostavi ločene stanovanjske enote (mladinske hiše) za otroke brez staršev, ki so dopolnili 15 let), LU (nadzorovana stanovanja, imenovana SLEMO).

81 Pomoč pri nastanitvi je imenovana SLEMO – kratica za Service Logement En Milieu Ouvert – in je oblika nadzorovane nastanitve.

82 CZ, FI, FR, HR, NL (vendar pa lahko finančna podpora, npr. potni stroški, poteče, in to izobraževanje ne preprečuje vračanja), NO (pravica do zaključka višjega srednješolskega izobraževanja, če ne prejmejo odločbe o vračanju), SE, SK.

83 CZ, FI, FR, HR, LU.

84 CZ, FI, FR.

85 HR.

86 HR, IE.

87 LU (mladoletniki brez spremstva z urejenim statusom (upravičenci do mednarodne pomoči, imetniki dovoljenja za prebivanje iz osebnih razlogov), ki se šolajo).

88 NO (osebe, ki še niso prejele odločbe, ko dopolnijo 18 let, imajo dostop do šolskih zdravstvenih storitev do 20. leta starosti ali dokler se jim ne zavrne prošnja za zaščito).

Okvir 10: Mentorstvo bivših mladoletnikov brez spremstva v Grčiji

Od julija 2021 je posebni sekretariat za varstvo mladoletnikov brez spremstva (SSPUAM) v Grčiji začel izvajati program mentorstva za pomoč mladoletnikom, ki bodo kmalu postali polnoletni in so nastanjeni v okviru sheme za mladoletnike brez spremstva. Pričakuje se, da jim bo mentorstvo pomagalo pri socializaciji in osamosvajanju ter povečalo njihovo zaposljivost in vključevanje v družbo gostiteljice, ter olajšalo dostop do izobraževanja in poklicnega usposabljanja.

Program mentorstva izvajajo bivši mladoletniki brez spremstva – zdaj odrasli –, ki nastopajo kot vzorniki z vidika krepitve odpornosti in izboljšanja zmogljivosti za pomoč pri uspešnem prehodu državljanov tretjih držav ali mladoletnikov brez spremstva in brez državljanstva v odraslost v okviru varstva SSPUAM. Kmalu se bo začelo izvajati sodelovanje z Unicefom za pripravo celovitega programa socialnega vključevanja za vse najstnike, ki živijo v vseh vrstah namestitvev, usmerjeno v uspešen prehod v odraslost.

Okvir 11: Nadaljnja oskrba na Irskem za mladoletnike brez spremstva, ki dosežejo odraslost

Na Irskem se lahko upravičeni mladoletniki brez spremstva vključijo v glavni nacionalni program nadaljnje oskrbe za nadomestno oskrbo. Zakon o zaščiti otroka (kot je bil spremenjen) iz leta 2015 je okreplil pravni okvir za nadaljnjo oskrbo ter zagotavlja, da imajo vsi upravičeni otroci ob izhodu iz posebnih oblik varstva pravico do ocene potreb in do načrta za nadaljnjo oskrbo, ki ga izvaja Tusla (agencija za otroke in družino). Upravičeni so otroci, ki so bili v varstvu države vsaj 12 mesecev med 13. in 18. letom starosti. Poleg splošnih meril za upravičenost, na dostop (bivših) mladoletnikov brez spremstva do nekaterih storitev nadaljnje oskrbe in druge državne podpore vplivata dovoljenje za prebivanje/status. Obstajata dve široki kategoriji – mladi z določeno obliko statusa/dovoljenja za prebivanje ali mladi, ki še niso prejeli končne odločbe o zaščiti.

Nadaljnja oskrba je na voljo upravičnim osebam ob izhodu iz posebnih oblik varstva do starosti 21 ali 23 let, ki se redno izobražujejo. Nadaljnja oskrba vključuje dostop do izvajalca nadaljnje oskrbe, standardizirano nacionalno nadomestilo za nadaljnjo oskrbo v višini 300 EUR na teden za življenjske stroške, če se redno izobražujejo, nadaljnjo podporo v postopku mednarodne zaščite (če je primerno – vključno z razgovori, obravnavami v pritožbenih postopkih in postopkih na sodišču, s soglasjem osebe ob izhodu iz posebnih oblik varstva) in podporo pri združevanju družine (če je primerno). Center odprtih vrat za svetovanje je na voljo vsem osebam ob izhodu iz posebnih oblik varstva, vključno s tistimi, ki ne izpolnjujejo meril za upravičenost do druge nadaljnje oskrbe. Priprava na izhod iz posebnih oblik varstva se začne pri 16 letih, ko se otrok sreča z izvajalcem nadaljnje oskrbe, njegove potrebe pa se preučijo, ko je star 17 let in pol. Tusla tudi podrobno preuči vsakega otroka posebej, ko mladoletnik brez spremstva dopolni 18 let in se nahaja v oskrbi ter mora še zaključiti sekundarno izobraževanje.

Glavne naloge skupine za nadaljnjo oskrbo obsegajo pomoč osebi ob izhodu iz posebnih oblik varstva v celotnem postopku mednarodne zaščite. Član skupine za nadaljnjo oskrbo je na primer prisoten pri vseh razgovorih, obravnavah v pritožbenih postopkih in postopkih na sodišču, čeprav oseba v izhodu iz posebnih oblik varstva dopolni 18 let, s soglasjem te osebe. Član skupine lahko tudi zastopa mladostnika in ga podpre pri vlogi, če je primerno.

Okvir 12: Nadaljnja oskrba na Finskem za mladoletnike brez spremstva, ki dosežejo odraslost

Na Finskem se nadaljnja oskrba zagotavlja mladim imetnikom dovoljenja za prebivanje, ki prehajajo v odraslost in so prispeli na Finsko brez spremstva kot prosilci za azil ali v okviru sheme za preselitev beguncev. Vsebinska nadaljnja oskrba je odvisna od potreb zadevnih mladih ljudi. Različne oblike nadaljnje oskrbe obsegajo organizacijo izobraževanja, zagotavljanje pomoči pri iskanju ustreznega pripravništva ali zaposlitve, finančno pomoč in denar za študij, hobije, osebne potrebe in osamosvajanje, podprto prebivališče, usmerjanje z osebno kontaktno osebo, pomoč osebe ali družine, skupine za medsebojno pomoč itd.

10 DELEŽNIKI IN/ALI ORGANIZACIJE, KI SODELUJEJO PRI IZVAJANJU PODPORE IN STORITEV OB PREHODU V ODRASLOST

Po vsej EU in na Norveškem pri izvajanju podpore in storitev mladoletnikom brez spremstva ob prehodu v odraslost sodelujejo številni javni organi, agencije in organizacije civilne družbe ter imajo pri tem po različnih državah različne vloge.

Glavno vlogo pri nadaljnji oskrbi in vključevanju imajo lokalni organi, vključno z občinami⁸⁹ in lokalnimi agencijami za oskrbo mladih,⁹⁰ v nekaterih primerih pa so splošno odgovorni za organizacijo, nadzor in podporo ob prehodu v odraslost za bivše mladoletnike brez spremstva, ki so upravičeni do take pomoči. Tudi organizacije civilne družbe imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju (dodatne) podpore,⁹¹ na primer jezikovnih tečajev, pravnega, socialnega in/ali psihološkega svetovanja ter storitev ob prehodu v odraslost in nadaljnje oskrbe za mladoletnike, ki postanejo polnoletni.

V večini primerov so države članice poročale, da so isti organi odgovorni za mladoletnike brez spremstva, ki prosijo za azil, in tiste, ki za azil ne prosijo⁹², čeprav so nekatere države navedle, da nimajo vzpostavljenih posebnih institucij za tiste, ki ne prosijo za azil, ker so za azil zaprosili vsi mladoletniki brez spremstva, ki so prišli na njihovo ozemlje.⁹³

Na splošno lahko organizacije, ki sodelujejo pri zagotavljanju podpore in izvajanju storitev ob prehodu mladoletnikov brez spremstva, vključujejo:

- Ministrstvo za notranje zadeve ali migracije ali druga specializirana ministrstva, zlasti za izobraževanje, mlade in šport, zdravje, delo in socialne zadeve itd.,⁹⁴
- agencije ali službe za sprejem prosilcev za azil,⁹⁵
- lokalne organe/občine,⁹⁶
- posebne službe za varstvo otrok/mladih,⁹⁷ kot so službe za socialno varstvo mladih in skrbniški organi,⁹⁸
- sprejemne ali namestitvene centre, vključno s posebnimi namestitvenimi centri za otroke/mlade,⁹⁹
- službe socialne varnosti,¹⁰⁰
- specializirano pomoč NVO¹⁰¹ in medvladne organizacije, kot so mednarodna organizacija za migracije (IOM), UNICEF itd.,¹⁰²
- ponudnike iz zasebnega sektorja.¹⁰³

11 KLJUČNI IZZIVI, S KATERIMI SE SREČUJEJO DRŽAVE ČLANICE EU IN NORVEŠKA PRI ZAGOTAVLJANJU PODPORE IN STORITEV OB PREHODU V ODRASLOST

Večina držav članic EU in Norveška poročajo, da se srečujejo z izzivi pri zagotavljanju podpore in storitev ob prehodu mladoletnikov brez spremstva v odraslost, povezanimi z namestitvijo, upravljanjem in vključevanjem.¹⁰⁴

Izzivi pri namestitvi

Eden od največkrat navedenih izzivov se nanaša na namestitve mladih, ki dosežejo odraslost,¹⁰⁵ kot na primer pomanjkanje primernih namestitvenih

89 BE, EE, FI, IT, LV, NL, SE.

90 BE (storitve mreže za oskrbo mladih, ki jih izvajata flamska in francoska skupnost), DE, NL.

91 AT.

92 CZ, DE, EE, FR, HU, IE, LV, NL, SK.

93 CY, FI, MT, SE.

94 CZ, EL, FR, HR, IE, IT, LT, LU.

95 AT, EL, IE, NL, SE.

96 BG, EE, FI, IE, IT, LT, LV, NL, SE, NO.

97 BG, DE, FR, IE, IT, LU, SK.

98 HU, LV, NL, SK.

99 CZ (Center za otroke tujih državljanov), HU (državni center Károlyi István za otroke, ki ga nadzoruje pristojni skrbniški organ), LT, LU, LV, NL, SI, SK. 100 CY, DE, EE, IT, LT (osebe, ki ne zaprosijo za azil), MT.

101 AT (nadaljnja oskrba v skupnih stanovanjih za bivše mladoletnike brez spremstva), CZ (npr. pravno svetovanje, prostočasne dejavnosti, podpora pri socializaciji), DE, IT, NO (kulturne in športne dejavnosti ter praktično usposabljanje), LT (različne vrste podpore pri vključevanju), LU, LV, NL (usmerjanje v postopku združevanja družine in usmerjanje s pomočjo pogodbenih partnerjev skrbniške organizacije Nidos pri osamosvajanju – npr. svetovanje, kuhanje, ravnanje z denarjem), SI, SK.

102 EL, IT, LU, SK.

103 FI.

104 BE, BG, CZ, DE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, SE, SK, NO. Razen CZ, EE, HU, LT, LV, ki so poročale, da se zaradi majhnega števila mladoletnikov brez spremstva v njihovi državi v primerjavi z drugimi niso srečale z izzivi zaradi zagotavljanja podpore in storitev ob prehodu v odraslost.

105 BE, FI, HR, IE, IT, LU, NL.

možnosti.¹⁰⁶ Drugi pogosto navedeni izziv se nanaša na spremembe kakovosti in pokrivanje storitev, ki jih zagotavljajo občine, in sicer njihova organizacija in sredstva zanje.¹⁰⁷ Obe vprašanji lahko povzročajo neenako obravnavanje mladih odraslih. Nizozemska in Italija sta navedli, da sta imeli težave na lokalni ravni zaradi potrebe po povečanem obsegu pomoči mladoletnikom brez spremstva ob prehodu v odraslost, pri čemer je Nizozemska zlasti občutila pomanjkanje finančnih sredstev in namestitev za mladoletnike brez spremstva z dovoljenjem za prebivanje, ki so postali polnoletni.

Z izzivom namestitve je povezano vprašanje diferencirane obravnave mladih odraslih glede na njihov status¹⁰⁸ in glede na to, kje so bili nastanjeni.¹⁰⁹ Kot je navedeno zgoraj, bivši mladoletniki brez spremstva, ki so prebivali v namestitvah mreže za oskrbo mladih v Belgiji, lahko računajo na podaljšanje podpore v času, ko postanejo mladi odrasli,¹¹⁰ kar pa še ni na voljo tistim, ki prebivajo v zveznih sprejemnih centrih Fedasil. V drugih primerih lahko vsaka občina posebej odloča, kakšno podporo in informacije bo ponudila mladoletnikom brez spremstva, ki zakonito prebivajo, ko dopolnijo 18 let.¹¹¹ Glede pravnega statusa tisti, ki ne zaprosijo za azil ali za status »trajne rešitve« posebej za mladoletnike brez spremstva, dokončno izgubijo pravico do sprejema v Belgiji, ko dosežejo odraslost. Podobno bodo v nekaterih državah članicah EU mladoletniki brez spremstva, ki postanejo polnoletni in ne prejmejo mednarodne zaščite, postali nezakoniti migranti, zoper njih pa se bodo začeli postopki vračanja.¹¹² Ti mladoletniki brez spremstva lahko izginejo iz namestitev ali dokončno zapustijo državo ter so tako tudi bolj izpostavljeni tveganju trgovine z ljudmi.¹¹³

Izzivi glede upravljanja

Nekaj držav članic EU je izpostavilo odsotnost nacionalne strategije ali politike, ki bi urejala prehod v odraslost, ali pa so poročale, da se srečujejo z izzivi pri pravočasnem izvajanju teh politik, če jih imajo.¹¹⁴ V skladu s poročilom Oxfam in Grškega sveta za begunce na Nizozemskem manjkajo politike, ki bi urejale podporo, kadar mladoletniki brez spremstva dopolnijo 18 let.

To pomanjkanje je povzročilo pomanjkanje usklajenosti in težave z razdelitvijo odgovornosti subjektov, udeleženih v podpori prehodu mladoletnikov brez spremstva v odraslost, pa tudi različne (vrste) podpore, ki jo ponujajo občine. Vendar pa se pričakuje, da se bodo ta vprašanja reševala s spremembami politike, ki jih je objavila nizozemska vlada, da razširi sprejem in usmerjanje za mladoletnike z dovoljenjem za prebivanje. Tudi druge države članice so navedle, da je treba izboljšati upravljanje ter poenostaviti sodelovanje in usklajevanje ukrepov, ki se nanašajo na vse subjekte, ki sodelujejo pri sprejemu in prehodu mladoletnikov brez spremstva, da se dosežeta dejanska samostojnost in vključenost.¹¹⁵ Irska se sooča z izzivi glede medagencijskih in medsektorskih protokolov in postopkov za združevanje družine.

Izzivi glede vključevanja

Države članice EU so navedle tudi več izzivov na področju vključevanja mladoletnikov brez spremstva, zlasti na trg dela.¹¹⁶ Jezikovne ovire so na tem področju večja težava, zato je več držav poudarilo potrebo po učenju jezikov in po tolmačih/prevajalcih za pomoč mladim odraslim pri splošnem dostopu do storitev.¹¹⁷ V Nemčiji so se pojavile težave pri iskanju mest za usposabljanje za mladoletnike brez spremstva, ker so omejeno trajanje statusa dopuščene bivanja in negotovi rezultati azilnega postopka deloma odvrčali tako mlade odrasle kot zadevna podjetja za usposabljanje.

Številne države članice EU menijo, da je obdobje za prehod prekratko in prezahtevno, zlasti zato, ker menijo, da mladoletniki brez spremstva nimajo dovolj časa, da se pripravijo na samostojnost in dejansko postanejo samostojni.¹¹⁸ Negotovost lahko povzročajo tudi kratkotrajna dovoljenja za prebivanje ali omejitve za združevanje družine, zaradi katerih je proces vključevanja zahteven.¹¹⁹ Največ mladoletnikov brez spremstva je na primer starih od 16 do 18 let, zato je trajanje podpore ob prehodu krajše. Podobno se na Nizozemskem precej spremeni pravica do sprejema in podpornih storitev, ko mladoletnik brez spremstva dopolni 18 let. Strokovnjaki menijo, da je potrebna nadaljnja podpora, zlasti z razširjenim sprejemom.

106 IT, NL.

107 FI, NL.

108 BE, LT.

109 BE, FI, NL.

110 Pogoji med centri za oskrbo mladih v flamski in francoski skupnosti so različni.

111 FI, NL (ta politika se bo spremenila zaradi novosti, ki jih je objavila nizozemska vlada), SE.

112 LT (v praksi samo mladi, ki imajo mednarodno zaščito, postanejo polnoletni v centru za sprejem beguncev v LT, medtem ko tisti, ki za azil ne zaprosijo, po navadi državo zapustijo pred prehodom v odraslost, zato bi lahko bili bolj izpostavljeni trgovanju z ljudmi), LV, NL (na splošno).

113 LT (mladoletniki brez spremstva, ki ne zaprosijo za azil), LV (mladoletniki brez spremstva, ki zaprosijo za azil).

114 EL, HR, IT, NL.

115 IT, SK.

116 BG, DE, ES, HR, LU, SK.

117 BG, DE, HR, LU, SK.

118 LU, NL (to se bo spremenilo zaradi priprave nove politike).

119 FI.

Nekaj držav članic EU je navedlo tudi, da pomanjkanje prehodnih ureditev povzroča precejšnje spremembe podpore, ki je na voljo, ter pomanjkanje neprekinjenosti in nadaljnega spremljanja mladoletnikov brez spremstva ob prehodu v odraslost,¹²⁰ kar lahko povzroči nenaden »trd prehod«;¹²¹ vključno s prenehanjem socialne podpore.¹²² V Luksemburgu se na primer mladoletniki brez spremstva, ki postanejo polnoletni, preselijo v nov namestitveni center z novim nadzornim osebjem, kar otežuje njihovo nadaljnje spremljanje. Na Nizozemskem mladi odrasli ne prejema samodejno nadaljnega usmerjanja, ko dopolnijo 18 let, to pa jih lahko ovira, da bi zaprosili za pomoč, ker so premeščeni k drugemu mentorju ali organizaciji. Zaradi zgoraj navedene priprave nove politike se bo to v prihodnje spremenilo. Tudi Finska je izpostavila pomanjkanje kontinuitete podpornih mrež za mladoletnike brez spremstva, ko dosežejo odraslost, v težkem trenutku v njihovem življenju, ko morajo zaživeti sami in sami poskrbeti zase.

120 LU, NL.

121 LU, NL.

122 To velja za vse mlade odrasle med 18. in 20. letom starosti (vključno z bivšimi mladoletniki brez spremstva) na Nizozemskem, katerih socialna podpora je manjša kot pri tistih, ki so stari 21 let in več. To je posledica dejstva, da so na Nizozemskem starši finančno odgovorni za mlade odrasle med 18. in 20. letom.

Omejitev odgovornosti:

Ta informator je pripravila Evropska migracijska mreža (EMN), ki jo sestavljajo nacionalne kontaktne točke (EMN NKT) v EMN državah članicah (vse EU države razen Danske) in EMN državah opazovalkah (NO, GE, MD, UA, ME, AM), Evropska komisija, in ponudnik storitev (ICF). Informator ne odraža nujno mnenj in stališč Evropske komisije, ponudnika storitev EMN (ICF) ali EMN NKT, prav tako pa jih njegove ugotovitve ne zavezujejo. Prav tako Evropska komisija, ICF in nacionalne kontaktne točke EMN nikakor niso odgovorni za kakršno koli uporabo predloženih informacij.

Informator je bil del EMN delovnega programa za leto 2021.

Pojasnilo:

Informator je bil pripravljen na podlagi nacionalnih prispevkov 25 EMN NKT (AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SE, SI, SK, and NO) zbranih na podlagi ad-hoc poizvedbe EMN, ki so jo razvile nacionalne kontaktne točke EMN, da se zagotovi čim večja primerljivost podatkov.

The listing of the EMN Member and Observer Countries in the inform following the presentation of synthesised information indicates the availability of relevant information provided by those EMN Members and Observer Countries.

Statistični podatki so bili pridobljeni iz Eurostata, nacionalnih organov in drugih (nacionalnih) zbirk podatkov.

Pomembno je opozoriti, da se informacije v tej raziskavi nanašajo na stanje v zgoraj navedenih državah do septembra 2022 in zlasti na prispevke njihovih nacionalnih kontaktnih točk EMN.

Nacionalne kontaktne točke EMN iz drugih držav članic zaradi različnih razlogov tokrat niso mogle sodelovati v tej raziskavi, so pa to storile za druge dejavnosti in poročila EMN.

Objavljeno:

November 2022

Predlagano navajanje:

European Migration Network (2022). Transition of unaccompanied minors to adulthood - EMN Inform. Brussels: European Migration Network.

Preberite si več:

EMN website: <http://ec.europa.eu/emn>

EMN LinkedIn page: <https://www.linkedin.com/company/european-migration-network>

EMN Twitter account: <https://twitter.com/emnmigration>

Financira
Evropska unija

Možnosti stika z EMN

Spletno mesto EMN: www.ec.europa.eu/emn

LinkedIn EMN: <https://www.linkedin.com/company/european-migration-network/>

Twitter EMN: <https://twitter.com/EMNMigration>

Nacionalne kontaktne točke EMN

Avstrija www.emn.at/en/

Belgija www.emnbelgium.be

Bolgarija www.emn-bg.com

Hrvaška <https://emn.gov.hr/>

Ciper www.moi.gov.cy/moi/crmd/emnncpc.nsf/home/home?opendocument

Češka www.emncz.eu

Danska www.justitsministeriet.dk/

Estonija www.emn.ee/

Finska www.emn.fi/in_english

Francija <https://www.immigration.interieur.gouv.fr/Europe-et-International/Le-reseau-europeen-des-migrations-REM3/Le-reseau-europeen-des-migrations-REM2>

Nemčija <https://www.bamf.de/EN/Themen/EMN/emn-node.html>

Grčija <http://emn.immigration.gov.gr/en/>

Madžarska www.emnhungary.hu/en

Irska www.emn.ie/

Italija www.emnitalyncp.it/

Latvija www.emn.lv/en/home/

Litva www.emn.lt/en/

Luksemburg <https://emnluxembourg.uni.lu/>

Malta <https://emn.gov.mt/>

Nizozemska <https://www.emnnetherlands.nl/>

Poljska <https://www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna>

Portugalska <https://rem.sef.pt/>

Romunija <https://www.mai.gov.ro/>

Španija <https://extranjeros.inclusion.gob.es/emn-Spain/>

Slovaška <https://emn.sk/en/>

Slovenija <https://emm.si/en/>

Švedska <http://www.emnsweden.se/>

Norveška <https://www.udi.no/en/statistics-and-analysis/european-migration-network---norway>

Gruzija https://migration.commission.ge/index.php?article_id=1&clang=1

Republika Moldavija <http://bma.gov.md/en>